

Siumut

Siumup tunngaviusumik siunertai

aamma

Siumup tunngaviusumik anguniagai

Siumut
Nuna tamakkerlugu ataatsimeersuarneq 2017
Sisimiut

Siumut

Siumup tunngaviusumik siunertai

Pilersikkumallugit inuiaqatigiit ataqatigiissut, ilatsiinnartuunnngitsut, kisiannili eqeersimaartut nappassinnaalluartullu, inuiaqatigiittut akisussaaqataanertik qamuuna misigisimalluarlugu ilumoorfigalugulu innuttaaqataasut.

Pilersikkumallugit inuiaqatigiit nunamik tunniussinnaasai akisussaassuseqartumik atorluarlugit avataaniillu pisut pisariaqakkatik iluaqutigalugit imminnut napatissinnaalerlutillu aqussinnaalersimasut.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit kikkunnut tamanut pitsaasumik atugassaqartitsisut naligiimmillu periarfissaqartitsisut.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit naligiissitaaffiusut apeqqutaatinnagit sumi inungorsimaneq, arnaaneq angutaanerluunniit kiisalu sumilluunniit upperisaqarneq.

Nunatsinni avatangiisit isumalluutillu uumassusillit nungutsaaliuinikkut paarilluarneqarnissaat.

Nunatsinni inuiaqatigiit akisussaassusermik, eqeersimaarnermik peqqikkusussutsimillu pingartitsillutik kiffaanngissuseqarlutillu ineriartornissaminnut pitsaasumik periarfissaqarnissaat.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit nunarsuarmioqataasutut unammillersinnaasumik ilinniartitseriaaseqartut.

Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut politikikkullu nammineersut.

Kalaallit Nunaata aqunneqarnerani ammasumik inuillu oqartussaaqataanerat pingaartillugu ingerlatsineq nukittorsassallugu.

Kalaallit Nunaanni Inuit pisinnaatitaaffii nunarsuarmioqatigiinnut tamanut atuuttut illersussallugit.

Siumup politikikkut tunngaviusumik siunertai sukumiinerusumik allaaserineqarput Siumup tunngaviusumik anguniagaani.

Ukiut pingasunngorneri tamaasa Siumut sulinissamini anguniagassanik aalajangersaasarpoq tassani Siumup ukiuni aggersuni politikikkut anguniagassai tamarmiusut allaaserineqartarlutik.

Siumup tunngaviusumik anguniagai

Inuk tatigalugu - siunissaqarneq upperalugu
Sulissutigaaarpur Nunatta Naalagaaffinngornissaa
Sulissutigaaarpur nunarsuarmi tamanut ammasuunissaq
Sulissutigaaarpur avatangiisit minguitsuunissaat
Sulissutigaaarpur demokratiip tunngaviginissaa
Sulissutigaaarpur aningaasaqarnikkut nutaamik aqqissuussineq
Sulissutigaaarpur inuiaqatigiit assigiimmik periarfissaqarnissaat
Sulissutigaaarpur mianereqatigiilluta nammaqatigiinnissarput
Sulissutigaaarpur kulturikkut kiffaanngissuseqarneq
Suleqatigiinneq

Inuk tatigalugu - siunissaqarneq upperalugu

Siumup anguniagaa pingaarneq tassaavoq:

- *Pilersikkumallugit inuiaqatigiit ataqatigiissut, ilatsiinnartuunngitsut, kisiannili eqeersimaartut napasinnaalluartullu, inuiaqatigiittut akisussaaqataaertik qamuuna misigisimalluarlugu ilumoorfigalugulu innutaaqataasut.*
- *Pilersikkumallugit inuiaqatigiit nunamik tunniussinnaasai akisussaassuseqartumik atorluarlugit avataaniillu pisut pisariaqakkatik iluaqutigalugit imminnut natissinnaalerlutillu aqussinnaalersimasut.*

Siumup siunertaani tunngaviuvoq socialisme demokratimik tunngavilik. Siumup anguniarpaa inuup kiffaanngissuseqartitaanissaa, qulakkiissallugu toqqissisimalluni naqisimaneqaranilu nammineerluni inuunermi akisussaassuseqartumik aalajangiiffiginissaanut periarfissaqartitaanissaa, peqatigiinnermut tunngatillugu, pinngortitamut tunngatillugu, kinguaariinnullu aggersunut tunngatillugu akisussaaqataaffittut misigisimallugit.

Inuup naleqassusia ataqqisariaqarpoq. Taamaattumik illersugaraagut inuiaqatigiit inatsisinik tunngavillit inuillu pisinnaatitaaffii tunngaviusut.

Innuttaasoq kinaluunniit aalajangeeqataasinnaatitaasariaqarpoq nammineq ulluinnarni inuunermi inuiaqatigiillu sutigut tamatigut aqqissugaanerannut. Angorusuppagut inuiaqatigiit kikkunnut tamanut ammasut kikkunnillu tamanik atorfissaqartitsisut arlaannaannilluunniit mattussuinatik.

Siumup inuup kiffaanngissuseqarnissaanik piunasaanut atalluinnarput kikkut tamarmik suliffissaqarnissaat, aningaasaqarnikkut naapertuilluartumik ingerlatsineq kikkullu tamarmik inuiaqatigiit ajunngitsorsiaasaannut naligiimmik periarfissaqartitaanissaat.

Sulissutigaarput Nunatta Naalagaaffinngornissaa

Siumup anguniarpaa:

- *Sulissutigissallugu Nunatta Naalagaaffinngornissaa.*
- *Sulissutigissallugu Nunamik piginnittussaaneq.*
- *Pilersikkumalugit Nunatsinni inuiaqatigiit kikkunnut tamanut pitsaasumik atugassaqartitsisut naligiimmillu periarfissaqartitsisut.*
- *Pilersikkumallugit nunatsinni inuiaqatigiit naligiissitaaffiusut apeqqutaatinnagit sumi inunnorsimaneq, arnaaneq angutaanerluunniit sumilluunniit upperisaqarneq.*

Siumup qularinngilluinnarpa ataqpeqatigiilluni suleqatigiinnikkut tamanna anguneqarsinnaassasoq.

Nunatsinni Namminersornerulernermut inatsit malillugu inuiaqatigiit immikkut ittut naalagaaffeqatigiinnerup iluani annertuumik politikikkut imminnut oqartussaaffigisinnaalerput.

Siumup partiitut aallartikkamili nunasiaataajunnaarsaanermik politikkini ingerlateqqinniarpaa.

Siumup sulissutigaa Nunatta Naalagaaffinngornissaa, uagutsinnut tunngasutigut nammineerluta akisussaaffeqalernissarput - avataaniit naalakkatut isigisunit oqartussaaffigineqarata. Kalaallit Nunanni tunngaviusumik inatsisissap innuttaasunit taasissutigineqarluni akuersissutigineqarneratigut Naalagaaffinngornissap piviusunngortinnissaa tunngavilerneqassaaq.

Siumup kissaatigaa uagut Nunatta inui nammineerluta killilersugaanatalu Nunatta soqutigisai pillugit nunanik allanik isumaqatigiissuteqartalernissarput - pinngitsaaliissummik nakkutillisoqarata.

Siumup pingaartippaa eqqartuussiveqarnerup siunissami nunatsinnit tiguneqarnissaa (pinerlut-tunik isumaginninneq, politeeqarneq, eqqartuussiviit). Akisussaaffik tiguneqassaaq taakkunani ineriartortitsineq pisariaqartoq pereerpat.

Siumup kissaatigaa Kalaallit Nunaat Naalagaaffinngorpat Danmarkip ammasumik suleqatiginissaa ataqpeqatigiinneq peqatigiilluarnertu tunngavigalugit suleqatigiinnikkut.

Siumut isumaqarpoq tunngaviusumik inatsisissap taasissutigineqarneranut atatillugu Kalaallit Nunaat Konge-qarfeqatigiinnermut ataannassanersoq ilanngullugu taasissutigineqartariqartoq.

Siunissami ungasippallaangitsumi naalagaaffeqatigiinneq allannguuteqarsinnaavoq. Siumut isumaqarpoq inuiaqatigiit imminnut aalajangiiffigisinnaatitaanerata ataqqisariaqartoq aammalu innuttaasut nunatsinnilu qinikkat namminneq aalajangertariaqaraat qanoq ingerlatseriaaseqarnissaq, naalagaaffeqatigiinnerullu siunissaa.

Pisinnaatitaaffeqarneq kiffaangissuseqarnermik kinguneqartarpoq, naqisimaneqarneq ersiorner-

lu qimallugit, kisiannili aamma pisinnaatitaaffiit piumasarisarpaat akisussaaffimmik tigusinissaq. Inuiaqatigiit nutaaliaasut atugarissaartut kikkut tamarmik kiffaanngissuseqarfigisaat toqqissisimaffigisaallu taamaallaat ineriartorsinnaassapput kikkut tamarmik nammineq inuunerminnut, Inuiaqatigiinni naqisimaneqanngitsuni tunngaviusussaapput naqisimaneqarani oqaaseqarsinnaaneq, politikikkut suliaqarsinnaaneq aammalu akerliussutsimik takutitsisinnaaneq suliumajunnaarsinnaanerlu, periarfissanik nutaanik nammineerluni ujartuisinnaaneq, nutaanik ilisimasaqalerneq paasisaqarluarnerlu.

Naqisimaneqarani ilisimatusarsinnaaneq inuiaqatigiit naqisimaneqannginnissaannut tunngaviulluinnarpoq. Siumup qulakkeerusuppaa Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnerit pitsaasumik atugassaqartitaanissaat periarfissaqartitaanissaallu.

Naqisimaneqarani nammineersinnaaneq naligiinnerlu imminnut akerleriinngillat, akerlianilli imminnut pisariaqarteqatigiipput naqisimaneqarani nammineersinnaassusivimmum tunngaviummat kikkut tamarmik nammineersinnaassusertik atorluarumallugu naligiimmik periarfissaqartitaanissaat.

Naligiissitaaneq, arnat angutillu naligiinnik periarfissaqartitaanerat pissusissamisuginnartutut isigisariaqarparput.

Inuttut atugarisatigut aningaasaqarnikkullu naligiinngissutit nalimmassartariaqarput. Inuttut atugarisatigut naapertuilluartumik pineqarnissamik aningaasatigullu angusaqarluarnissamik siunertarqarluni suliniarnerit imminnut naapertuutsinneqarsinnaapput.

Naligiinnerup ilagaattaaq kikkut tamarmik naligiimmik ilinniarsinnaatitaanissaat - assassornikkut atuagarsornikkullu akissarsiat sumilu najugaqarneq apeqqutaatinnagit - aammalu nammineq piginnaasat aallaavigalugit suliffeqarsinnaasariaqarpoq. Naligiinneq demokratiip tunngavigisavaa inuit tamarmik nalingiimmik naleqassusiat aallaavigalugu.

Inuiaqatigiit aaqqissuuttariaqarpagut kikkut tamarmik kissaatigisartik malillugu pisinnaasaminnik atuisinnaanngortillugit ataatsimooqatigiinnerput mianeralugu.

Siumup qulakkeerumavaa kikkut tamarmik peqataanissaat inuit tamatta assigiinngissuteqarnerput nassuerutigalugu.

Sulissutigaarput nunarsuarmi tamanut ammasuunissaq

Siumup nunanut allanut politikkikkut anguniagai:

- *Nunarput nammineq suliniarnermigut peqataassasoq nunarsuarmi eqqissineq, inuiaqatigiit imminnut aalajangiiffigisinnaatitaanerata inuillu pisinnaatitaaffii pillugit anguniakkat anguneqarnissaannut.*
- *Isumannaatsuunissaq pillugu politikkimi aalajangiinernut Nunatsinnut tunngassuteqartunut suusunulluunniit nunarput nammineerluni peqataassasoq.*
- *Nunatta nunarsuaq tamakkerlugu inuiaqatigiinni periarfissai ineriartortinneqassasut aalisarnikkut, piniarnikkut, aningaasaqarnikkut, niuernikkut, suliffissuaqarnikkut, suliffeqarnikkut ilinniartitaanikkullu.*

Nunarput ukiuni aggersuni annertuunik ilungersuutissaqarpoq. Nunarsuarmioqatigiit sukkaqisumik imminnut akuliukkiartuinnarnerata tikikkiartuinnarpaatigut nunarsuarmilu aningaasaqarneq niuerneq tunngavigalugu sukkaqisumik allanngoriartorpoq.

Nunarput ilungersuutissanut tamakkununga piareersimalluartariaqarpoq taamalu nunarsuarmioqatigiit aningaasaqarnikkut kattukkiartuinnarannut peqataalernissani eqaallisarlugu.

Nunarsuatsinni eqqissineq, atugarissaarneq pisuussuseqarnerlu aqutissiuunneqartussaapput nunarsuarmioqatigiit imminnut pisussaaffilee qatigiillutik suleqatigiikkiartorneratigut.

Siumup naggueqatitta Inuit suleqatiginerat attatiinnarlugulu nukittorsarniarpa ilaatigut ICC aqqissugaalluartoq nunarsuatsinnilu nukittuumik inissisimasoq aqutigalugu. Siumup ICC-p anguniagai pingaarnerit illersugarai: Avannaarsuani Inuit suleqatigiinnerat nukittorsassallugu, Avannaarsuani avatangiisit illersussallugit, nunarsuarmioqatigiit katersuuffiini Inuit pisinnaatitaaffii soqutigisaallu saqqummiuttassallugit, kiisalu Avannaarsuani politikkikkut inuillu atugarisaasigut politikkimi sukannersumik tamakkiisumillu peqataassalluni.

Siumup pingaartippaa nunat avannarliit suleqatiginerat ingerlateqqissallugu nutartissallugulu aamma Nordisk Råd aqutigalugu. Siumup kissaatigaa nunarput nunat avannarliit suleqaatigiinneranni sunniuteqarnerulissasoq eqqarsaatigalugit avatangiisit illersugaanerata, isumalluutit uumassusillit nungusaataangitsumik atugaanerata kiisalu Avannaarsuata imartaani oqartussaanerulernissaq. *Taamaattumik Siumup kissaatigaa Nunarput Nordisk Rådimi namminerisaminik sinniisoqalissasoq.*

Siumup Artiske Rådimi suleqatigiinneq pingaartippaa. Siumut isumaqarpoq Arktisk Rådimi suleqatigiinnermi oqaluuserisariaqartut ajornartorsiutit innuttaasut Avannaarsuani naapittagaat avatangiisit pillugit tunngaviumik oqallisigisat saniatigut.

Siumup kissaatigaa nunarput Europarådimi namminerisaminik sinniisoqalissasoq. Siumut isumaqarpoq taamaaliorneq pingaaruteqartoq, tassami Europarådimi suliarineqartarmata Europami nunani ataasiakkaani Europalu ataatsimut isigalugu inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasut.

Siumup pingaartippai IWC-mi NAMMCO-milu suleqatigiinnerit. Siumut isumaqarpoq tunngavi-

usumik pingaaruteqartoq malunnarsisissallugu uagut Kalaallit naggueqatittalu Avannaarsuarmi-oqatitta inuiattum immikkut ilisarnaatitta ilagigaat uumasut nunamiittut imaaniittullu inuussutigigatsigit pinngitsoorumanagillu. Taamaattumik pingaaruteqarluinnarpoq isumalluutit inuunitsinni tunngavigisatta siunissamissaaq tamanut iluaqutaasussamik nungusaataanngitsumik aqunneqar-nissaat. Taamaattumik pisariaqartuarpoq nunarsuarmioqatitsinnut paasitissallugu inuppasuarnut aningaasaqarnikkut tunngaviummata misilittakkagut, ilisimasagut inooriaaserpullu aallaavigalu-git - anersaakkut, kulturikkut aningaasaqarnikkullu.

Siumup kissaatigaa Nunatta nunanut allanut niuernermi politikikkut soqutigisai periarfissaalu nukittorsarneqassasut nunanut ataasiakkaanut nunanullu arlalikkaanut suliniuteqarneq aqqis-suulluagaq aqqtugalugu. Siumup kissaatigaa Nunatta nunarsuaq tamakkerlugu niueqatigiiffimmi WTO-mi peqataalluarnissaa. Siumuttaaq kissaatigaa Nunatta nunanut allanut niuernikkut soqu-tigisai isumagineqassasut nunat assigiinngitsut WTO-mi nunat assigiinngitsut pisussaaffiliisumik suleqatigeeriaasiinut ilanngunnikkut tassani iluaqutissat ersarissut pissarsiariumallugit.

Siumup kissaatigaa Nunatta EU-mik suleqateqarnerata annertusarneqarnissaa Nunatta EU-mut ilaasortavinnngornissaa siunertarinngikkaluarlugu. Siumup kissaatigaattaaq EU-p Nunattalu nali-giissumik suleqatigiilernissaat.

Siumup pingaartippaa FN-ip ataani Permanent Forum for Oprindelige Folk-imi (nunap inoqqaavi pillugit aalajangersimasumik oqallittarfimmi) suleqataaneq. Oqallittarfik Nunatta ilungersuu-tigisimasaa Det Økonomiske og Sociale Rådiumut (ECOSOC) siunnersuisartutut inissisimavoq. Taakkua pisinnaatitaapput Rådip pisinnaatitaaffiisa iluanni oqalliserissallugit nunap inoqqaavinut tunngasut, tassa aningaasaqarnermut inuiaqatigiillu ineriartornerannut tunngasut, kulturimut tunngasut, avatangiisinut tunngasut, ilinniartitaanermut tunngasut, peqqinnissamut tunngasut aamma inuit pisinnaatitaaffiinut tunngasut. Siumup kissaatigaa Nunatta tassani oqallittarfimmi peqataalluarnissaa nunarsuatsinni nunap inoqqaavisa naalagaaffiillu FN-imut ilaasortaasut akornanni ataqatigiiaarisuusartussatut.

Siumup kissaatigaa Nunarput Avannaarsuani pingaaruteqartumik inissisimalluarnini patsisigalugu nunarsuarmioqatigiit ineriartoqatigiinneranni sunniuteqarnerulissasoq. Taamaattumik Siumup kis-saatigaa Nunarput nammineq FN-imi sinniisoqalissasoq.

Siumup tapersersorpaa NATO-mut ilaasortaaneq eqqissinissaq pillugu suleqatigiinneq. Nunatta NATO-mi ilaasortaanermigut peqataaffigissavaa Amerikap avannaata Europallu akornanni attaveqatigiinnermut ikaartarfiusinnaaneq. Ilanngullugulu Siumup kissaatigaa Nunarput nammineerluni NATO –mut isumaqatiginniartalissasoq.

Siumup kissaatigaa FN-imi NATO-milu nukittorsaanikkut aalajangiisinnaassuseqartunik suleqa-tigiiffinnik pilersitsisoqassasoq nunarsuarmi inatsisitigut eqqortitsisumik ingerlatsisoqarnissaanik illersuisussanik nunarsuaq tamakkerlugu naligiinnginnerup akiornissaanik suliaqartussamik.

Siumut isumaqarpoq nunarsuaq tamakkerlugu nammaqatigiinneq nunami namminermi namma-qatigiinnertut naleqartariaqartoq. Tamatuma sorsuutiginerani Socialistisk Internationale eqiinga-sumik suleqatigiiffiusariaqarpoq partiit demokratimillu tunngavillit nunani tamaniittut eqqarsaatigalugit. Ajornartorsiutit iluarsisariaqarnerpaat taamaallaat anigorneqarsinnaapput nunat killeqarfii aporfiginagit suleqatigiinnikkut.

Siumup anguniarpaa Nunatta nunanit allanit tutsuviginartutut, isumannaatsutut suleqatigineqar-luarsinnaasutullu isigineqarnera nukittorsarneqartoq ineriartortinneqartorlu.

Sulissutigaarput avatangiisit minguitsuutinnissaat

Siumup anguniarpaa:

- *Nunatsinni avatangiisit isumalluutillu uumassusillit paarilluarneqarnissaat.*
- *Isumalluutit uumassusillit uumaatsullu atorneqarneranni avatangiisit sapinngisamik pitsaanerpaamik mianerineqarnissaat.*

Siumup sulissutiginiarpaa pingortitap illersorneqarnissaa nalunnginnamiuk issittumi avatangiisit mianernaqisut illersortuartaqartut.

Siumut sunniuteqartumik suleqataaniarpoq, Nunap avatangiisitalu tamarmiusup paarilluarneqarnissaanut, taamaaliornikkut inuiaqatigiit ineriartornerat, inuit inuunermi atugaat ataqqillugit, imminut nammassinaasumik tunngaveqarluni pisinnaaqullugu, aammalu Kalaallit Nunatsinni uumasut nunallu naatitaqarsinnaassusia piujuaannaqqullugit.

Siumut nunarsuarmi sunniuteqartumik suleqataassaaq, issittumi inuit peqqissuunissamat ulorianartorsiortitaannginnissaat illersorniarlugu. Siumut suleqataassaaq, suliniaqatigiiffiit naleqquttut suleqatigalugit, qanoq iliuusaasinnaasutigut nunarsuarmi nunarsuullu immikkoortuani avatangiisitigut ajornartorsiutaasut annertoorsuit issittumi uumassusilinnut sunniuteqapilussinnaasut aningorniarneri.

Avatangiisit minguitsut ataatsimoorluni akisussaaqatigiiffiupput:

Siumup ersarissumik anguniagaraa isumalluutit uumassusillit uumaatsullu nungusaataanngitsumik atorneqarnissaat - nungusaataanngitsumik ineriartortitsineq. Tamatumunnga tunngaviuvoq pilersaarutini nutaani politikikkullu suliniutini avatangiisinut tunngasut pingaartinneqarluninartarnissaat. Tamatumani pitsaasumik annertuumillu ilisimatusarneq tunngavissatut qulakkeereqataassusaavoq.

Naalackersuinnikkut tunngavissaq pitsaanerpaaq tassaavoq, ilisimasaqassuseq paasinnissinnaanerlu, avatangiisitigut pissutsit pitsaasumik sunniuteqartumik ilorraap tungaanut oqimaaqatigiissumullu allanngortinneqassappata. Taamaattumik paasisitsiniaaneq sukumiisumillu sullissineq sallsaatinneqartariaqarput, taamaaliortoqartariaqarlunilu pisortat, suleqatigiiffiit, pingortitamik ilisimatuut, ilisimatuullu allat suleqatigiinnerisigut.

Teknologiip suup atorneqarnissaata suullu nioqqutissiarineqarnissaata aalajangiunneraniilli pingortitap innarlernaveersaarnissaa isumagereertariaqarpoq. Nioqqutissiat siviunerusumik atasinnaasariaqarput atoqqissinnaasariaqarlutillu imaluunniit pingortitami suujunnaaqqissinnaasariaqarlutik. Nalunngilarpummi pingortitamut akornusiisunik nioqqutissiornerup kingunerisaanik kingornatigut “saliisarnerit” akisuallaartut pitsaanngitsumillu aaqiinerullutik.

Pisuussutinik atorluaannginnersuaq atorluaanngortittariaqalerparput, tamatumuuna nioqqutissiassanik atuneq aammalu eqqaanerujussuit annikillilerneqarsinnaaqullugit.

Pingortitaq aatsaat aserorterneqarunnaarsinnaavoq inuit ataasiakkaat, inoqutigiit ataasiakkaat suliffeqarfiillu ataasiakkaat atueriaasertik nioqqutissioriaasertillu tunngaviusumik allanngortissinnaalerpassuk.

Minguitsuussuseq aningaasaqarnermit pingaarneruvoq. Avatangiisit pillugit ungasinnerusoq isigalugu soqutigisat qaninnerusoq isigalugu aningaasatigut soqutigisanit pingaarnerupput. Aningaasaqarnikkut ineriartortitsineq suliffeqarnermik atugarissaarnermillu pilersitsisinnaasoq pinngortitamik paarsilluarnermik isumalluutinillu maangaannartitsiunnaarnermik akuleriissitsillu-arsinnaavoq.

Akitsuutit akiliutillu allanngortiterinernut pisariaqartunut ikorfartuutaassapput, aammalu pinngortitamik innarliinerit sakkortunerusumik pineqaatissinneqartariaqarput.

Inuk qitiutillugu:

Suliffeqarfinni avatangiisit ajortut inunnik ajutoornersuaqartitsisarput, soorlu ajoqusernertigut, suliffimmilu pisumik nappaateqalernertigut, amerlavallaarujussuartut pinngitsoorneqarsinnaagaluumik pinngitsaalisaallutik siusinaartumik pensioneqalersinneqartarput.

Suliffimmi avatangiisit timikkut tarnikkullu pitsaasut isumannaarneqassapput, suleriaatsinut suliarineqartartunullu tunngasutigut piumasaqaateqarnikkut qaamarsaanikkullu, taamaaliornikkut sulisut ulorianartorsiutitaannginnissaat qulakkeerneqaaqqullugu.

Sulisut illersorneqarnissaat peqqissuunissaallu, tamatigut salliutinneqartassaaq, suliffeqarfiup aningaasatigut inissisimaneraniit piujuaannartariaqarneraniillu.

Avatangiisit - suliffeqarfinnilu avatangiisit pillugit, inatsisinik unioqqutitsinerit akiliisitaanerinnarmik pineqaasitsiissutaasariaqanngillat, aammali kiffaanngissuseqarnermik arsaarinninnermik kinguneqartitsisumik pineqaasitsiissutaasariaqarput.

Inuussutissat minguinnersut:

Siumup inuussutissalerineq pillugu politikkiata immikkoortut pingasut uku tunngavigai:

1. Naviananngissuseq
2. Paasiuminassuseq
3. Tatiginassuseq

Pitsaassutsit pillugit nakkutilliiveqassaaq, tamatigut sukumiisumik atuisuniillu paasiuminartumik ingerlatsisumik.

Inuussutissanik nalunaarsuineri paasisutissat makku ilanngunneqartassapput: ulluliinerit, inuussutissap pitsaassusaa, aallaavia, tunisassiarineqarnera, imarisai akuutissallu ilanngunneqarsimasut.

Iisarnaatit, allannerillu atorneqartut, paasiuminartuussapput ersarillutik ataasiartaallutillu. Aamma Kalaallisut allanneqarsimasassapput.

Sulissutigaarput demokratiip tunngaviginissaa

Siumup anguniarpaa:

- *Kalaallit Nunaata aqunneqarnerani ammasumik inuillu oqartussaaqataa-nerat pingaartillugu ingerlatsineq nukittorsassallugu.*

Demokrati tassaavoq naqisimaneqarani qinersisarneq, amerlanerussuteqartut naalakkersuine-
rat, ikinerussuteqartut pisinnaatitaaffeqarnerat naqisimaneqaranilu isummanik saqqummius-
suisinnaaneq. Siumut isumaqarpoq socialisme demokratimik tunngavilik tassaasoq demokratip
politikikkut, inuit atugarisaasigut aningaasaqarnikkullu piviusunngortinneqarfia.

Siumumiit isigalugu demokrati inerisarluarneqarsimasoq tassaavortaaq inuttut atugarisatigut toq-
qissisimaneq naligiinnerlu, ilinniartitaariaaseq pitsaasoq, kiisalu piginnittussaatitaaneq, nammineq
suliffigisami nunaqarfisamilu innuttaasuni sunniuteqarneq aalajangeeqataasinnaanerlu.

Politikkikkut demokrati:

Demokrati taamaallaat ineriartortinneqarsinnaavoq uummaarissuusinnaallunilu amerlasuut
ataatsi-
moorluni aalajangigassanut peqataappata. Tamatumani pisariaqarpoq inuit ataasiakkaat nammi-
neerlutik isummernissamut misigisimanerata ineriartortinnissaata anguniartuarnera.

Pisariaqarluinnarput politikikkut partiit napasinnaalluartut, innuttaasut peqatigiiffii, naqqaniit
suliniaqatigiiffiit aamma kattuffiit, sulinermik inuussutissarsiutillit kattuffii eqeersimaartut, kiisalu
tusagassiorfiit, radio TV-lu politikikkut pituttorsimanatik tamanik samminnisinnaasut.

Demokratimi qinikkat aqputigalugit sulinerup ilisarnaatigaa allat sinnerlugit aalajangiisartut
qinersisartunut akisussaammata taakunanngalu qinigaasarlutik. Qinigaallutik sinniisuusut sulias-
saraat inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit sammivissat pingaarnert ilusilersussallugit, aningaasat
nukissallu pingaarnersiuiikkut agguassallugit tamatumalu peqatigisaanik inuiaqatigiit ajornartor-
siutaasa aaqinnissaannut isumassarsianik pilersitsiortussallutik.

Qinikkat aqputigalugit innuttaasut naalakkersueqataa-nerat innuttaasunit peqataaffigineqanngik-
kuni aningaasatigut soqutigisalinnut, allaffissornermi pisortanut, inunnut ataasiakkaanut
tusagassiutinullu immikkut soqutigisalinnut sakkunngoriaannaavoq. Navianaataagajuttarpoq
naalakkersuiniikkut pissaanerup inunni taakkorpiaannarniittualersinnaanera taakkua tusagassiutit
suliffeqarfiillu angisuut aqussinnaappatigit. Tamatuma pilersittarpaa politikikkut sakkuiagaasutut
misigisimaneq qinersiartortut peqataasut ikiliartuinnarnerannik kinguneqartartoq.

Tamatuma illuatungaani assiliaq kusanaatsoq tassaavoq periaasiulissappat politikikkut iluame-
ersunik parteeqarani innuttaasut peqataalluarunnaarnerat, tassami qinersisarnerit tassaalissammata
inuit ataasiakkaat aalajangersimasunik anguniagaqaratik iluareqquusaaginnarlutilli unammiaartar-
nerat.

Demokrati inuit atugarisaannut tunngasoq:

Demokratip qanimut ingerlannera nukittorsartariaqarpoq. Siumup kissaatigaa aalajangiisarneq
akisussaanerlu siammarterneqassasut, taamaalilluni kalluagaasut aalajangeeqataasalersillugit.
Uagutsinniit isigalugu demokratip inuit ataasiakkaat periarfississavai ulluinnarni ataatsimoor-
figilikkat akornanni sunniuteqaqataasinaalersillugit.

Inatsisartut Naalakkersuisullu kattuffinnut pisortaqarfinnullu tunngatillugu nukittorsarneqartariaqarput aamma naalagaaffeqatigiinnerup iluani. Siammarterineq amerlanerussuteqartut kisermaassilernerannik kinguneqariartortariaqanngilaq. Siumup demokratimik paasinnittaasiani pingaarnerpaapput akaareqatigiinneq isumaqatigiinniartarnerlu.

Suliassat kommuninut agguarlugit siammarternerat malitseqartariaqarpoq imminut aqussin-naalluarnermik atuisut atorfillillu peqataalluarnersigut, kisiannili tamatumani ataatsimoorneq inuiaqatigiinnilu sanngiinnerusut mianeriuartariaqarput.

Aningaasarsiornikkut demokrati:

Demokrati nukittorsartariaqarpoq sulisuusut tamarmik suliffimminni aalajangiisarnernut akuliuneqartalersillugit. Sulinermik inuussutissarsiuteqartut piginneqataasinnaasalernerisa sipaaruteqartalernerisalu suliffeqarfiit aningaasaqarnerat nukittorsassavaat. Sulinermik inuussutissarsiuteqartut aalajangeeqataasinnaatitaanerata pilersissavaa ilisimasat misilittakkallu pitsaasut sulisorisat pigisaasa suliffeqarfinit atorluarneqartalernerat nioqutissiornernut sulisoqarnermullu iluaqutaasumik.

Siumumiit isigalugu aqutissaq ersarippoq: Politikikkut demokrati naqisimaneqarani qinersarnermik innuttaasullu pisinnaatitaaffiunik imalik aallartiffigalugu inuit atugarisaasigut demokrati toqqissisimanermik, naligiimmik agguaanermik pisortallu pitsaasumik siammaanerannik imalik aqusaariarlugu aningaasarsiornikkut demokrati iserfigalugu tassani sulinermik inuussutissarsiuteqartut piginneqataasinnaatitaanerata aalajangeeqataasinnaanerallu assigiinngitsorpassuarnik ilusilerlugu piviusunngortillugu suliata ataasiakkaat suliffeqarfiillu ataasiakkaat pisariaqartitaannut naleqqussakkamik.

Sulissutigaarput aningaasaqarnikkut nutaamik aaqqissuussineq

Siumup anguniarpaa:

- *Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut politikkikkullu nammineersut.*
- *Pilersikkumallugit Nunatsinni inuiaqatigiit nunarsuarmioqataasutut unammillersinnaasumik ilinniartitseriaaseqartut.*
- *Pilersikkumallugu Nunami namminermi aaqqissugaaneq ingerlalluarsinnaasog inuutissarsiutit ineriartortinnerannut, angallassinerup, pilersuinerup attaveqaqati-giinnerullu ineriartortinnerannut iluaqutaasinnaasog.*

Siumup aningaasaqarneq pillugu politikiani pineqarput:

- Atuisartup aningaasaqarnera.
- Suliffeqarfiup aningaasaqarnera.
- Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat.

Inuit, nuna, avatangiisit suliffissallu taamaallaat siunissamut qularnaarussinnaavagut, aningaasaqarnikkut ineriartortinnermi, minguisseseq, imminullu nammassinnaaneq politikkerallugit.

Qinikkatut pisortaaq inuutissarsiortinnermi tunngavissat aalajangersartussaavaat: Nioqqutissanut nioqqutissiornermullu tunngatillugu avatangiisitigut piumasaasut. Sulisuusut sulinnikkut atugarissaa annut atugarissaarnissaannullu piumasaasut. Kisermaassinerit suliffeqarfiillu nunanit tamaneersut nakkutiginnerat aammalu pigissaarnerup naammaginatsumik agguarsimanissaa.

Siumup sulissutiginiarpaa, naleqassuseq naapertorlugu naatsorsuuteqariaatsit nutaaliaasut eqqunneqarnissaat, suliffeqarfinnut ataasiakkaanut inuiaqatigiinnullu iluaqutaasussanngortinneqartussat. Naleqassuseq naapertorlugu naatsorsueteriaatsit nutaat atuutissapput nunatsinni suliffeqarfinnut tamanut, ataatsimoorfiusumillu ingerlatsiffiusunut tamanut.

Naatsorsuutit aningaasaqarneq kisiat pissanngilaat inooqatigiinnermut ileqqorissaarnermullu tunngasut ilanngullugit pineqassapput, makkuninnga imaqartinneqarlutik:

- Suliffeqarfiup - Avatangiisitigut ingerlatsinera. Imingassaq pillugu ingerlatsinera. Utoqqaat pillugit ingerlatsinera. Ilinniartitaanikkut ingerlatsinera. Allallu suliffeqarfiup ingerlanneqarnerani pingaaruteqartut naleqassutsikkut tunngavissut ilisarnaataasullu.
- Siumup sulissutiginiarpaa, naammassisassanut isumaqatigiissuteqartarnerup nakkutillivittallip eqqunneqarnissaa, pisortat suliffeqarfiutaannut tamanut atuutissinneqartussaq. Naammassisassanut isumaqatigiissutit suliffeqarfiit aningaasatigut ingerlatsinerat sukumiinerusunngortissavaat, aqutsinerit nakkutiginninnerit ineriartortiffiusumik ingerlanneqartilerlugit, ilanngullugu anguniakkat piviusunngortittarnissaat angusallu pitsaasuusarnissaat qulakkeertissallugit.

Inuussutissarsiorneq arlariinnut sammivilik:

Siumup inuutissarsiorneq politikkiani anguniagaavoq Nunatta aningaasaqarnikkut nammineersinnaalernissaa avatangiisit sillimmatillu akisussaassuseqarluartumik mianeralugit.

Ineriartortinneqassapput Nunatsinni nioqutissiorfiit inuussutissarsiutitigullu ingerlatsiviit assigiinngitsunik piginnaasallit arlariinnullu sammivillit nunarsuarmioqatitsinnut unammillerluarsinnaasut.

Kalaallit Nunaata ineriartortinneqarnerani Siumup anguniarpaa innuttaasut tamarmik inuunerminni pitsaasumik atugassaqartitaanissaat, ineriartortuarnissamullu periarfissaqartitaanissaat. Siunertaavoq kikkut tamarmik suliffissaqarnissaat, toqqissisimanartumillu atorfeqartitaasarnissaat. Tamannalu taamaallaat anguneqarsinnaavoq patajaatsumik imminut nappassinnaasumik inuussutissarsiutitigut ineriartortitsinikkut aningaasaqarnikkullu nutaamik aqqissuussinikkut.

Suliffeqarfiit pisortanit pigineqartut ullumikkut Nunatsinni inuutissarsiornerup aqqissugaanerani salliuaallaqaat. Taamaattumik Siumup sulissutiginiarpaa suliffeqarfiit pisortanit pigineqartut namminersortunut pigisassanngortinnissaat tamanna namminersortut soqutigisaannit ingerlanneqarsinnaasaraangat.

Uniffiusarsimasutoqqat akimorlugit suleqatigiittoqartariaqarpoq, inuussutissarsiorneq suliffeqarfiit pisortanit pigineqartut aporfisartagatoqaat piartariaqarput.

Siumup qulakkeerniarpaa nunap immikkoortuisa imminnut napatissinnaalernissaat ineriartornermut tunngavinngortillugit Nunap immikkoortuata immikkut ilisarnaatai, naleqassusii nukittoqutaallu aallaavigalugit. Naalakkersuisut, kommunit, suliffeqarfiit, kattuffiit allallu suleqatigiillutik pilersittariaqarpaat qaffakkiartorneq, ineriartorneq nunalu tamakkerlugu nunap immikkoortuini tamani inuit inuuniarnikkut pitsaasumik atugaqarnissaat.

Taamaattumik Nunap immikkoortuini ersarissunik anguniagaqartariaqarpuq. Siumup siunissami takorloorpaa Nunap immikkoortui tamarmik orniginartuussasut ineriartortissallugit, nunassiffisallugit aningaasatigullu ineriartortissallugit.

Siumup Nunap immikkoortuini inuussutissarsiorneq ineriartortsitsinissaani tunngaviuvoq Nunap immikkoortuini isumalluutiniq uumassusilinnik uumaatsunillu atorluaallaqqinnerulernisarpur kiisalu inuit isumalluutaasut atorluarnerusinnaalerlugit.

Siumup naliliinera malillugu Nunap immikkoortuiniq agguaanerup sunniuteqarfigissavai:

1) Inuiaqatigiit aqqissugaanerata allanngortiternera, 2) inuutissarsiorneq ineriartornermut nappassinnaasumut tunngaviussalluni, 3) atugarissaarnerup tunngaviata tamarmiusup agguarnera ineriartortinneralu Nunap immikkoortuini assigiinngitsuni oqimaaqatigiissassallugu.

Ineriartorneq suliffissaqarnerlu napatissinnaanngortinneqassappata, unamilleqatigiissinnaaneq pitsanngorsarneqassappat pisortat inuutissarsiornermillu ingerlatsisut imminnut pituttoqatigiillutik suleqatigiittariaqarput tassani pineqarlutik ilisimatusarneq nioqutissanillu ineriartortitsineq, teknologi nutaaq minguitsoq sukkaasumik atorneqalersinnaanersoq, niuerfiit nutaat pilersinneqarsinnaanersut, aningaasaliissutissat pissarsiarineqarsinnaanersut.

Nukittorsartariaqarput suliffeqarfiit akunnerminni suleqatigiinnerat, suliffeqarfinni ataasiakkaani

pisortaat sulisuusullu suleqatigiinnerat, inuutissarsiutinik ingerlatsisut sulinermillu inuussutis-sarsiuteqartut kattuffiisa suleqatigiinnerat, Naalakkersuisut kommunillu suleqatigiinnerat. Pisariaqarpoq qulakkiissallugu sulinermik inuussutissarsiuteqartut sunniuteqaqataasinnaanerat piginneqataasinnaanerallu. Tamannalu assigiinngitsorpassuarnik ilusilersorneqarsinnaavoq.

Inuutissarsiutinik ingerlatsinermi piumassuseqassuseq piginnaaneqarnerlu inuiaqatigiit siuarsar-tariaqarpaat. Pisariaqarput isumataartorluarsinnaaneq inuillu suliffeqarfinni pisortanilu sutigut ta-matigut nutaanik isumataartorsinnaasut.

Niuerfiit tamanut ammasut, nunarsuaq tamaat unammilleqatigiinneq sulianillu agguaassineq kiisalu atugassanik sunilluunniit nammeneq toqqaasinnaaneq teknologip ineriartortinneranut pigissaaleriartormullu aqquataasussaapput.

Kisiannili aningaasatigut niuernerpalaartumik ingerlatsinerup kisimiilluni suliffissaaleqineq inuttullu atugarisatigut assigiinnginnerujussuit nungutissinnaanngilai taamaattumillu kisimiilluni atorsinnaanani. Aningaasatigut niuernerpalaartumik ingerlatsineq politikikkut aaqqissuusseq-qinnernik malitseqartinneqartariaqarpoq.

Pitsaassuseq qitiutillugu ilinniartitaanerit:

Ilinniarnissamat neqeroorutit Nuna tamakkerlugu siammarsimasut pigisariaqarpagut, aammalu ineriartortittariaqarpagut ilinniartoqarfiit nakussat kimittuullu ilisimasaqarlualersarneq pitsaassu-serlu qitiutillugit ingerlanneqartut.

Ilisimasaqarneq ilisimatusarnermik tunngavilik atorsinnaajumallugu Nunatsinni sumiluunniit sulisussat ilinniartittariaqarpagut. Ilinniartitsiviit Nunap immikkoortuini inissinneqarnerisigut sulisussat ilinniarluarsimasut pigiinnarneqarsinnaassapput Nunap suatungaaniikkaluaraan-niluunniit. Tamanna qaffakkiartornissamat ineriartormermullu tunngavissaavoq.

Suliffeqarfiit akornanni aaqqissugaanikkut nutarterinerit nutaamillu suleqatigeeriaatsit atorlugit nunatsinni ilinniartitseriaaseq pitsaasoq siamasissorlu attattuassavagut. Tamatumani pineqarput ilinniartitaanermut neqeroorutit assigiinngitsut pitsaassusiisa ineriartortinnissaat kiisalu ilinniartitsiviit inuutissarsiormermillu ingerlatsisut suleqatigiinnerulernissaat - minnerunngitsumik pikkorissaqqinnerit, ilinniaqqinnerit inersimasullu ilinniartitaasarnerisa pisariaqartinneqarnerat eqqarsaatigalugu.

Siumup anguniarpaa pisortat namminersortullu suliffeqarfiinit akiliunneqarluni ilinniarsinnaa-nerup qulakkeernissaa.

Siumup anguniarpaa ukioqatigiit 95%-iisa piginnaanngorsarsimallutik ilinniarsimalernissaat 50% - iisalu annerusumik ilinniarsimanissaat. Ilinniarnissamat periarfissat Nuna tamakkerlugu siammarternerat sakkugalugu qulakkeersinnaavarput inuit Nunatsinni isumalluutigisatta pi-tsaanerpaamik atorluarnissaat.

IT - Tamanut:

Paasissutissiisarnikkut teknologi tamanut nutaanik periarfissiivoq - inunnut ataasiakkaanut sulif-feqarfinnullu. Suliffeqarfiit nutaat paasissutissiisarnermut teknologimik tunngavillit sumiluunniit pilersinneqarsinnaapput - aamma sumiiffinni inukitsunnguugaluani.

Siumup anguniagaraa inuiaqatigiit tamarmik Nunap suatungaani najugaqaralarunilluunniit computerinik siammarteriffigineqassasut internettimullu akikitsumik piaartumik periarfissaqalissasut. Nunap suatungaaniunniit najugaqaraluaanni internettikkut sukkasuumik attaveqartoqarsinnaasariaqarpoq akikitsumik.

Siunissami Nunatsinni tamarmi ilinniarsinnaasariaqarlutalu ilinniaqqissinnaasariaqarpugut suliffeqarfitsinniit angerlarsimaffitsinniilluunniit assersuutigalugu ilinniartitsisoq videokkut toqqaannartumik attavigalugu.

Nukissamik pilersuineq isumannaatsoq:

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerata allanngortiternerani nukissiornermut politikki pingaarutilerujussuuvoq, minnerunngitsumik Siumup kissaatigimmagu inuutissarsiornerup, suliffissaqarnerup ilinniarnissamullu periarfissat ineriartortinnissaat.

Siumup nukissiornermut politikimi anguniarpaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqunnerpaamik avatangiisinullu ajoqusinnginnerpaamik nukissiuutinik pilersugaanissaq kiisalu oliamik isumalluuteqarnerup annikillisarnissaa.

Nukissiornermi pingarnerutinneqartariaqalerput nukissiuutit ataavartut atornissaat, assersuutigalugu seqernup kissaa, anorip nukinga erngullu nukinga.

Nunatsinnut pingaaruteqarpoq nukissiornermi agguaassisarnermilu teknologikkut ineriartorneq malinnaaffigissallugu illoqarfiit nunaqarfiillu isumannaatsumik pilersorneqarnerat attatiinnarumallugu.

Angallassinikkut aaqqissugaaneq isumannaatsoq:

Siumup sulissutiginiarpaa angallassinikkut aaqqissugaaneq atorluarsinnaasooq isumannaatsorlu. Siumup innuttaasunut qulakkeerumavaa ullutsinnut naleqquttumik angallassisarnissaq tamatumuunakkut qulakkeerumallugit attaveqatigiinissamut, niueqatigiinnermut, inuutissarsiornermut nunatsinnilu siamasissumik inoqarfeqarluartumi immitsinnut naapeqatigiittarnissarput.

Angallannerup isumannaatsuunissaa pingaartilluinnartariaqarpoq. Ingerlariataarsinnaaneq pingaartilluinnagassaavoq. Nunanut allanut ungasissumut qanittumullu angalasinnaaneq pitsaanerusumik sukkanerusumik toqqaannarnerusumik akikinnerusumillu pisinnaanngorlugu aaqqissuuneqassaaq.

Sulissutigaarput inuiaqatigiit assigiimmik periarfissaqarnissaat

Siumup anguniarpaa:

- *Nunatsinni inuiaqatigiit akisussaassusermik eqeersimaarnermik peqqikkusussutsi-millu pingaartitsillutik kiffaanngissuseqarlutillu ineriartornissamut periarfissa-qarnissaat.*
- *Meeqqat inuusuttullu tamarmik pitsaasumik peroriartornissamut ineriartornissamullu pitsaanerpaanik periarfissaqarnissaat.*
- *Nunatsinni peqqinnissaqarfik peqqinnissamillu suliaqarneq annertusarneqassasut inuiaqatigiit ineriartornerat ilutigalugu.*

Siumup siuttuuffiginiarpaa inuiaqatigiit peqatigiillutik suliniutaasa nutarternissaat allanngortiternissaallu. Nioqqutissiornermi suliffeqarnermilu napasinnaasumik qaffakkiartorneq aqqutigalugu inuiaqatigiit atugarissaartut nutaat aningaasatigut qajannaannerusumik tunngavissaqalissapput.

Anguniagaavoq aningaasaqarnikkut akisussaassuseqarluni pisortat pitsaasumik sullissinerata ineriartortinnissaa. Innuttaaqataasut suliffeqanngitsut inuunermi atussaasunik atugaqarnissaat. Aammalu sulinermi atugassarisat pitsaasut pissanganartullu qulakkiissallugit.

Pisortat ingerlatsiviisa qulakkiissavaat toqqissisimaneq nutarterinerillu nutaat aqqutigalugit inuit atugarisaasa allatut agguateqqinneqarnerat.

Ilaqutariit atuarfitsialallu:

Ilaqutariit pitsaanerpaamik tunngavissinneqassapput meeqqat inuunermi aallartilluarsinnaaqullugit.

Meeqqat peroriartornerat toqqissisimanartunik atugassaqarfiusariaqarpoq. Meeraaneq kingusinerusukkut inersimasunngornissamut piareersarfiinnaanngilaq imminili naleqarluni. Misigisaqarluarluni, eqeersagaalluni toqqissisimallunilu meeraasimaneq inuup ineriartorneranut tunngaviuvoq pingaarluinnartoq.

Meeqqat pisariaqartitaat ilaatigut isumagineqarsinnaapput ilaqutariinnut politikkeqarluni meeqqat ineriartornerannut angajoqqaat piffissaqartillugit akisussaaffimmillu tigumiarnissamut periarfissillugit. Meeqqat ataasiakkaat pisinnaatitaaffigaat angajoqqaatik tamaasa najussallugit.

Ilaqutariittut inuuneq sulinerlu imminnut ataqatigiipput. Angajoqqaat naatsorsuutigisinnaasariaqarpaat inuiaqatigiit meeqqat paarinissaannut pisariaqartumik pitsaasumillu neqerooruteqassasut.

Meeqqat mikisut tamarmik perorsaasunit toqqissinartumik paarineqarnissamik neqeroorfigineqartariaqarput. Angajoqqaat mikisunik meerallit sivikinnerusumik sulinissamut pitsaanerusunik neqeroorfigineqartariaqarput. Inassutigisariaqarpoq ataataasut erninerup nalaani peqataanerarnissaat.

Siumup anguniarpaa: Kalaallit kulturiata meeqqanit sungiusimaneqarluni ilisimaarineqalernissaa meeqqat atuarfiata suliarissagaa, kiisalu meeqqat kulturinik allanik paasinnissaat inuillu pin-

ngortitamik atuilluarnissaannik paasitillugit, meeqqallu inuiaqatigiinni kiffaanngissuseqarfiusuni inuillu qinikkatik aqputigalugit naalakkersueqataaffigisaanni aalajangeeqataasinnaanermik akisussaaqataanermik, piginnaatitaaffeqarnermik, pisussaffeqarnermillu paasitissallugit.

Meeqqat atuarfiata suliassaraa meeqqat atuarfimmi aggulussimanngitsumi tamatigoortumik ineriartornissaat. Tamanna pissaaq angajoqqaat qanimut suleqatigalugit aammalu naligeeqatigiinnermik, anersaakkut pituttorsimannginnermik demokratimillu tunngaveqassalluni.

Meeqqat atuarfiata meeqqat ataasiakkaat periarfissaat nukittorsassavai. Atuarfiup meeqqat piareersassavai 21 hundrujukkunni ilisimasatigut nutarterinermi aqputissaminnik nassaarnissaannut. Tamatumani pisariaqaqaat perorsaaneq, atuartitsineq, atuarfiit, atortussat ilinniartitsissutissat IT-lu. Ataatsimoorluta akisussaafigaarput tamatumani tunngavissat pisariaqartut pissarsiarinissaat. Tamatumunnga tunngatillugu pingaaruteqarluinnarpoq atuarfimmi pitsaassutsip ineriartortinnera pillugu kommunit, ilinniartitsisut, atuartut angajoqqaallu suleqatigiinnerisa nanginneqarnissaa.

Peqqissuuneq inooriaasiuvoq:

Inuiaqatigiinni innuttaasut tamarmik inuunertik akisussaafigaat, tamatumani ilanngullugu peqqissumik inuunissaq. Inuiaqatigiinni innuttaasut tamarmik pisussaafigittut misigisimasariaqarpaat innuttaasut tamarmik pitsaasumik inuuneqarnissaata qulakkeernissaa.

Peqqinnissaqarfimmik ingerlalluartumik naligiimmik atuisinnaanerput aalajangiusimasariaqarpaat inuit nappaatigigajutaannik pinaveersimatitsineq atugarissaanerullu kinguneranik ajuutit pinaveersimatinnissaat salliutillugit.

Taamaattumik peqqinnissakkut suliniutit suusulluunniit siunertatuarissanngilaat ilisimatitsineq inunnut ataasiakkaanut sammisoq. Inoqarfimmi kulturikkut inuttullu atugarisatigut peqatigiinneq ilaasariaqarpoq.

Innuttaasut peqqissusiat - taamalu inuuneqqortussuseq - pinaveersaartitsiniarnerunikkut pitsanngorsarneqassaaq. Sivikitsuinnarmik inuusarneq suliffimmilu atugarisat pitsaanngitsut sulinermitimikkut artorsaataalersarput pisortat namminersortullu suliffiutaanni. Tamatumaniissaaq pitsaassuseq pitsanngorsarneqassaaq.

Utoqqaat innarluutillillu:

Utoqqaat innarluutillillu pillugit politikkitta inuup naleqassusia aallaavigissavaa - tamatumalu toqqissisimaneq pilersissavaa. Sullissinermi pitsaassuseq pingaarnepaatinneqassaaq.

Innuttaasut utoqqalisut suliffeqarnermiit tunuariartuaarnissaminnut pitsaasunik atugassaqaarnissaat qulakkerneqassaaq. Suliffeqarfiit tamatumani ataatsimoortumik akisussaaqataanissamut pisussaafigilerneqassapput.

Utoqqaat innarluutillillu imminnut ikiorsinnaanngitsut nammineq angerlarsimaffimmini sapinngisamik sivilunerpaamik najugaqarnissaat qulakkeerneqassaaq angerlarsimaffimmi ikiortit il.il. ikiortigalugit.

Utoqqaat innarluutillillu pisariaqartitsisut angerlarsimaffinni paaqqinnittarfinni ininilu illersugaa-suni pitsaasunik naammattumik inissaqaarnissaat qulakkeerneqassaaq.

Utoqqalisut pitsaasumik utoqqalinersiuteqassapput aningaasassaqaarlutillu kissaatigisartillu malillugu sivilussusilimmik namminneq angerlarsimaffimmini ineqarsinnaasassallutik.

Tamatumunnga atatillugu sumi ineqarnissap toqqarnissaanut periarfissaviit qulakkeertariaqarput.

Inuttut atugarisat toqqissisimanartut:

Siumut isumaqarpoq innuttaasoq peqqissoq imminut pilersortariaqartoq, suliffeqarnissamullu qulakkeerunneqartariaqartoq!

Kikkulluunniit suliffissaaruttut piaartumik ilinniarnissamik suliffissamillu neqeroorfigineqasapput kissaatigisaminnut sapinngisaminnullu naleqquttumik. Inunnik isumaginninnermi sulineq akisussaassuseqarluartumik ingerlanneqassaaq, tassa imminut ikiorsinnaalernissaq siunertarlugu ikiuisoqartarluni. Kinguaariit akornanni peqatigiinneq nukittorsarneqassaaq utoqqaat immikkoortitaaqqunagit.

Anguniartariaqarpoq inuiaqatigiit sullissinerata ataqatigiiaartunngornissaa pitsaanerulerluni akikinnerulerlunilu. Anguniartariaqarpoq pisortat sullissinerata ammasuunissaa pisortat atuisunut sullissilluarnertagit. Pisortat pisussaaffigaat innuttaasunut paasisitsilluarnissaq.

Akisussaaffik aningaasaqarnerlu sapinngisamik sumiiffimmi pisortat suliffeqarfiinut suliffeqarfinnullu nuuttariaqarput, tamatumali peqatigisaanik inuiaqatigiinni sanngiinnerusunut peqatigiilluarneq pigiinnarlugu.

Siumup siuttuuffigissavaa pisortat suliffeqarfiutaanni tamani eqqarsariaatsit isumassarsiallu nuataat periarfissinneqarnissaat, pissusitoqqat ileqquliutiinnakkallu atorunnaarsinneqarnissaannut aqutissiuussisinnaasut pilersikkumallugit.

Pisortat sullissiviutaanni aalajangiisuusartut, pisortaausut sulisuusullu sullitanut innuttaasunut tusaaniassapput, kukkussutaasartut amingaataasullu aaqqiissuteqarfigisarlugit aammalu ulluinnarni ingerlatsinnermi pisartut pitsaasut ilinniartarfigalugit atorluarlugillu ajornartorsiutit anigorniartarlugit.

Pisortat ataatsimoortumik ingerlatsinnerminni tunngavigisariaqarpaat innuttaasut pitsaassut-simik, sullinneqarnermik toqqaasinnaanermillu piumasaaq, akuerisariaqarlugulu innuttaasut pisinnaatitaffeqarmata ilinniartitaanikkut, meeqqat paarineqarnerisigut, napparsimanermi passunneqarnikkut, utoqqaat isumagineqarneratigut aammalu innuttaasut kulturikkut ajungitsorsiassaqaarnissaasigut.

Sanaartornermut politikimiit ineqarnermut politikkimut:

Qanoq aningaasarsiaqarneq apeqqutaatinnagu pitsaasumik peqqinnartumillu ineqarnissamut innuttaasut akissaqartariaqarput.

Inissat pitsaasut ullutsinnullu naleqquttut Siumup pingaarnertuttuaannarsimavai. Inissat pitsaassusiannut amerlassusiannullu tunngatillugu ullumikkut angusaqareersimaqaagut.

Taamaattumik pissusissamisoorpoq ineqarnermut politikki sanaartornermut politikimiit ineqarnermut politikkimut sangutissallugu. Ineqarnermut politikimi qulakkeertariaqarput pitsaassuseq inissallu assigiinngitsut neqeroorutigineqarnerat, illoqarfinni, ineqarfiillu ataasiakkaat eqqaanni avatangiisit.

Siumup anguniarpaa ineqariaatsit ataasiakkaat aningaasatigut oqimaaqatigiinnissaat. Siumup qulakkeerumavaa qanorluunniit ittumik ineqaraluaanni toqqissisimanartuussasoq najoruminar-

tuullunilu. Tamatuma saniatigut pingaaruteqarpoq illuliortiternermi aningaasaleeriaatsit nutaat pilersinneqarnissaat.

Illoqarfinni ineqarfiillu imminnut qanittut akornanni ineqarneq pitsaasuussappat ataqatigiisumik suliniuteqartariaqarpoq ineqartuttaaq pilersaarusiornermi ilaatillugit. Tamatumani suliniutis-saapput illoqarfiup nutarternera nutaanillu illuliortiternerq kiisalu aningaasat, kulturi avatangiisillu ataatsimut isigalugit.

Siumup pilersinniarpaa illoqarfinnut nunaqarfinnullu politikkip ataqatigiinnerulernissaa !

Illoqarfinni nunaqarfinnilu suliarineqarsimajuartariaqarput illoqarfinnut nunaqarfinnullu ataasiakkaanut inuutissarsiornermut, ineqarnermut, angallannermut avatangiisinullu politikki ataatsimoortoq, taamaalilluni avatangiisit suliffissaqarnissarlu pitsanngoriartortittuarumallugit.

Inuiaqatigiit isertitaat pilersinneqassapput silitumik tunngavilimmik akileraarutitigut akitsuu-titigullu. Saneqqutsinerit akornuserneqartariaqarput. Aningaasaatinit iluanaarutit sulinngikka-luarlunilu isertitat allat akileraarusersorneqassapput. Taamaaliornikkut aqutissiuunneqassapput akileraarutit pissakinnerusunut appariartornerat akileraarutillu naapertuilluarnerusumik agguaan-neqarnerat. Tamanna ikorfartorneqassaaq isertitat tamakkivillugit tunngavigalugit akileraartar-nerup eqqunneqarneratigut.

Sulissutigaarput mianereqatigiilluta nammaqatigiinnisarput

Kalaallit piniartutut kulturiminni "suleqatigiilluni" ukiorpassuarni aqqissugaaneq ator-simavaat nammaqatigiilluni akisussaaqatigiittoqarluni siuttuusup piniartut piniariarfimmut siulersortarlugit, kisiannili piniariaqataasut ataasiakkaat nammineertuusarlutik: Taamatut suliamik aqqissuusseriaatsip aqutseriaatsit nutaaliaasut assigai, taamatut kulturikkut tunngaveqarneq suliffeqarfüt namminersortut kulturiata pilersinnissaanut ikorfartuutaallu-arsinnaavoq.

Siumup upperaa inuit ataatsimoorsinnaassusiat siumukarnissamut nukittoqutaanerpaasoq eqqun-ngitsumillu pineqarnissamut illersuutaanerpaalluni.

Siumup nammaqatigiinneq tassaattippaa immikkut soqutigisat uniffiginagit ataatsimoornerup mi-nanerineqarnissaanik piumasaaqarneq. Tamatumani piumasarineqarpoq sanngiinnerit aammalu katataaqqajaasut uniinnaqqajaasullu ikiorsersornissaat naammagittartumillu inooqatiginissaat, soorlu suliffissaaleqisut, napparsimasut, innarluutillit.

Nammaqatigiinneq aamma tassaavoq naggueqatiginngisanik allamiunillu uumiginninnermut illuatungiliunneq timitalik.

Inuiaqatigiinni kikkut tamarmik inuuniarnermi atugaasa pitsanngorsarnissaat taamaallaat angu-sinnaavarput kulturit imminnut aporaannerat pinnagu kulturit peqatigiillutik inooqatigiilluar-nerisigut.

Siunissami ataatsimoornermik misigisimanerunissaq pisariaqarpoq ataatsimuunngikkaannimi a-ngusaqartoqarsinnaanngimmat. Siumup siunissami nunatsinni inuiaqatigiinni ataatsimoorsinnaa-neq kulturikkullu inooqatigiinneq tunngaviginiarpai inuiaqatigiit Kalaallit 21 hundredekkunni nappassinnaalluartut pilersikkumallugit.

Siumup isumasiuisarnermigut pilersinniarppaa inuiaqatigiinni siunissamik upperinnittut siunissa-mullu nalornissuteqartut siunissap nassatarisassaanut toqqissisimannngissuteqartut akornanni ataqatigiisitsinissaq.

Siumumiit nukiit ataatimoorfiusutigut naligiinnginnermik pilersitsisartut akiorniarpavut, akiorni-arpavut nukiit toqqissisimannnginnermik, qanoq iliuseqarsinnaajunnaarnermik misigititsisartut tamaasa.

Ersinarnerppaaq tassaavoq inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartut ataavartumik suliffeqarnerup avataaniitinneqartuassappata suliffeqartullu akilersugaat ikiuutit isumalluutigiuarlugit. Siumup nammaqatigiinneq pillugu isumaa assilissamut ersinartumut tassunga illuatungiliuttuavoq.

Sulissutigaarput kulturikkut kiffaangissuseqarneq

Siumup anguniarpaa:

- *Kulturikkut ineriartorneq inuiaqatigiinni namminermi sorlaqartoq. Ineriartorneq tamanna pissaaq inuiaqatigiit kissaataat pisariaqartitaallu aallaavigalugit.*
- *Kulturimi suliaqartut tamarmik nunarsuaq tamakkerlugu ingerlatsisinnaatinneqassasut.*

Siumumi uvagut Kalaaliussuserput Nunarpullu tulluusimaarutigaaavut; Nuna inunngorfippat asaqaarput, pisussaaffigaarpullu Kalaallit kingornussarput taanna paarilluassallugu.

Kalaallisut oqaatsivut, Nunatsinni tunngaviupput tamatigullu Kalaallit Nunaanni pingaarnersaallutik oqaasiussapput. Ullutsinni, kinaassutsitsinnut kulturikkut kinaassutsimut, oqaatsivut Kalaallit Nunaanni pingaarutilerujussupput.

Siumup aalajangiusimavaa kalaallit oqaasii nunatsinni pingaarnersaallutik atorneqarlutillu ilinniarneqassasut, taamaattumik kalaallisut ilinniartitsineq ingerlatittariaqarpoq nukittorsarlugulu. Inuiaat allat, soorlu qallunaatut oqaasillit ilinniartitaaneranni atortorissaarutit, ilinniutit assigiinnerusut tamani assigiimmik atorneqartussat ilinniutit ilinniartitseriaatsillu tungaasigut atornissaat aqutissiuunneqassaaq.

Taamaattumik Siumup sulissutiginiarpaa, ilinniartitsilluarnerit aqutigalugit Kalaallisut oqaatsitta Nunatsinni ikinnerussuteqqartut qallunaat (dansk) oqaasiinit salliutinneqarlutik Kalaallit Nunaanni pisortat allaffeqarfiini salleriatinneqarlutik atorneqarnissaat. Pisortalli allaffeqarfiini oqaatsit saaffiginninnermi akornutaassanngitsut siumup aalajangiusimavaa.

Oqaatsinik ilinniarfiup nukittorsartuarnissaa siumup aalajangiusimavaa.

Pitsaassuseq, isumataartullaqqissuseq Kalaallillu kinaassusiat ataannarsinnaaqqullugit periarfissinniarpagut europamiut amerikamiullu ataatsimut kulturiata tusagassiutitigut isiginnaagasiatigullu siaruarterneqaleruttorfiata nalaani.

Taamaattumik Siumup anguniarpaa piorsarsimassutsikkut kingornussatta oqaluttuarisaanikkullu eqqaamasassat eriagineqarlutik tammatsaalineqarnissaat.

Kulturi sunngiffillu:

Siumup sulissutiginiarpaa kulturikkut politikkip ammanerunissaa.

Inuiaqatigiit atugarissaartut ilisarnaatigilluinnartarpaat kulturikkut sunngiffimmilu innuttaasut tamarmik uummaarissumik peqataalluarnerat. Inuiaqatigiit suliaassaraat innuttaasut kulturikkut sunngiffimmilu peqataanissaannut pitsaanerusunik tunngavissioinnissaq kiisalu innuttaasunik qaammarsaanissaq.

Sunngiffimmut timersornermullu politikki aqutigalugu kinguaariit innuttaaqatigiikkuutaallu imminnut ataqatigiinnerulersinneqassapput.

Siumup politikkiata tunngavippiaraa nammineq piomassutsimik peqatigiiffinni sulineq. Atuarfim-

mi, kulturimi timersornermilu pisortat namminerlu piumassutsimik peqaatigiiffilerisut akornanni suleqatigiinneq annertusartariaqarparput.

Tapersersorniarpagut kulturikkut politikkimi nutarterinerit kulturikkut ingerlatsereersunik nutarteriniartunillu aallussisut aammalu sumiiffinni inuillu akornanni kulturikkut suliniutinik aallussisut.

Kulturikkut tamat ammasuunissaat pingaartutut akueraarput tamannalu tunngavigalugu inatsisiliortariaqarluta. Taamaattumik sumiiffinni suliniutit ataasiakkaat Nunalu tamakkerlugu suliniutit aningaasaliiffigisariaqarput.

Kalaallit Nunaat, nunarsuarmi nunat ikittunnguit ilagaat immikkuullarissumik inissisimasutut taaneqarsinnaasoq, Taamaattumik pisariaqarpoq Kalaallit kulturiata nunarsuarmi ilisarineqarnerulernissaa angujumallugu amerlanerusunik aningaasaliissuteqartarnissaq.

Taamatut suliniuteqarnikkut takornariartitsisarneq nunanullu allanut niuernerq ikorfartorneqasapputtaaq. Taamatut suliniuteqarnerni pisariaqassaaq inuutissarsiutinik ingerlatsinerup kulturillu akornanni ataqatigiiaarisussamik pilersitsinissaq. Kulturip tungaatigut Team-Grønland.

Ilagiit:

Ilageeqarneq attatiinnarneqassaaq nukittorsarneqarlunilu Nunatta biskoppia qullersaralugu. Ilagiinni qanimut demokrati inerisarneqassaaq.

Oqaluffiup nunaqqatigiinni inissisimanagera ilaatigut nukittorsarneqassaaq oqaluffiit illutaasa tamatigoornerusumik atorneqaleriartornerisigut, tassa kulturikkut ingerlatat naalagiarternut ippinannangitsumik tapiulersillugit.

Kissaatiginarportaaq demokratimik tunngaveqaleriartorneq nukittorsarneqassasoq ilagiit sinnisaanni ilaasortat suleqataatilluarnerisigut upperisap nassuiarnerani, atuartitsinermi inunnillu sullissinermi.

SIUMUT – Politikkikkut suleqatigiiffik

Siumut politikkikkut suleqatigiiffiuvoq inuianni Kalaallini sorlaqartoq. Suleqatigiiffiup tunngavilersimavaa danskit Nunatsinni nunasiaateqarnerata aaqqissukkamik illuatungilersorneqarnera. Siumut partiitut pilersinneqarpoq ulluni 28. - 30. juli 1977-imi Upernaviarsummi Qaqortup eqqaani.

Siumup tunngaviusumik eqqarsartaasiata tunngaviginngilaa inuiaqatigiit aaqqissugaanerata aalajangersimasup qaqugorsuarmut atortuujumaarnissaa. Inunnik isiginnitaasiuvoq eqqarsaatigineqarlutik inuiaqatigiit naqisimaneqanngitsunik, eqeersimaartunik suleqatigiissunillu innuttaqartut politikkikkut aningaasaqarnikkullu demokrati tamakkiisumik naammassineqarsimasoq, pilersinneqarsimallutik inuit atugarisaasigut naapertuilluarneq, assigiimmik naleqassuseq kulturikkullu naqisimaneqarani suliniuteqarsinnaaneq.

Allanik suleqateqarsinnaaneq oqaloqateqarsinnaanerlu politikkikkut aaqqissugaanitsinni immikkut pingaaruteqarput, tamatumuunami innuttaasut assigiinngitsut akornanni politikkikkullu isummat akornanni sakkortuumik assortuunneq pinngitsoorsinnaagatsigu.

Ersarissunik anguniagaqarneq aqputaanilu naaperiaanissamut piumassuseqarneq siunertap ataatsip iluaniipput. Tamatuma kinguneranik suleqaatigiiffimmi ilaasortat oqartussaaqataanerata annertuumik pingaartittariaqarpoq.

Politikkikkut suleqatigiit tapersorteqarluartut, aalajaatsumik isummertaasillit ersarissunillu anguniagallit nukissaqarluarnerpaapput allat suleqatiginiarnissaannut. Inuiaqatigiinni atugarisaartuni innuttaasut atuagarsornikkut teknikkikkullu piginnaassusii siammarsimanerujussuupput amerlanerillu isumasiorneqartarlutik.

Siumup anguniaarpaa inuiaqatigiit atugarissaartut qangatut piitsunut pisuunullu immikkoortitaanngitsut pilersinnissaat.

Siumup tunngaviusumik siunertai anguniagaalu
Atatsimeersuarneq Sisimiut 26. – 28. juli 2017